

OPONENTSKÝ POSUDEK

Řešitel: **Anna Petržílková**

Název bakalářské práce: **Zkušenost žen s transformací středního věku**

Bakalářská práce si vytyčuje výzkumnou otázku popsat zkušenost žen s transformací ve středním věku. Spíše implicitně se čtenář v teoretické části dozví, že odrazovým můstkem studentky bylo poukázat k nevyjasněnosti tohoto stadia vývoje v odborné literatuře. Pojem transformace text nijak nevynáší do popředí, kdy úvodní část dává napovídat na s. 8, že je tím míněn nástup středního věku a jeho průběh jako takový? Teoretická část se obsáhle zabývá různými koncepcemi vývoje a konkrétními výsledky ohledně prostředku životního běhu. K zpracování výzkumné části zvolila autorka kvalitativní paradigma strategie interpretativní fenomenologické analýzy (IPA), což je v základu vhodný přístup ke studiu takto formulovaných témat. V kombinaci s IPA byly použity tradiční polostrukturované rozhovory se třemi účastnicemi ve věku 48, 52 a 58 let. Výběr participantek je v práci pouze zkratkovitě rozveden v kritériální logice věku střední-pozdní dospělost a ženském pohlaví, avšak nenašel jsem zde způsob oslovení ohledně výzkumné spolupráce (asi dle dostupnosti) ani odůvodnění těchto kroků. Studentka posléze postupuje dle zvyklostí IPA od individuálních příběhů informantek k hledání spojujících témat mezi nimi. Výsledky jsou podány formou výčtu témat: začátek středního věku, váha, zdravotní problémy, více volného času, partnerský vztah, život dětí. V diskusi jsou výsledky srovnávány s výsledky různorodé literatury identifikující výzvy středního věku. Rekapitulující závěr zde oproti zvyklostem nenajdeme.

Silné stránky práce

Celkové vyznění bakalářské práce působí jako slušně zpracovaná „rutina.“ Nejprve se pokusím objasnit pozitivní konotace tohoto svého vyjádření.

Studentka se nesporně neopomněla seznámit s výzkumným přístupem IPA, který až nadbytečně v metodologické části vysvětluje. Mnohem nosnější jsou části, kdy přímo vyjadřuje, jak se touto strategií výzkumu inspirovala ve studii své vlastní. Práce respektuje základní linii badatelského postupu dle docela jasného, přestože jednoduchého a místy na detail rozmlženého syžetu.

Signifikantní míru úsilí autorka věnovala asi i studiu literatury učebnicového charakteru, ale vyhledávala rovněž v primárních textech, což je chvályhodné. Soubor literatury by byl dostatečný ke kritickému zpracování, které zde bohužel nenastalo.

Co se týče analytické a interpretační práce, zde autorka opět dokázala data převést do podoby uchopitelných deskriptivních prvků, o čem informantky hovořily. Vnímám jako velkou škodu, že interpretační práce je rozvíjena až v pozdějších částech Diskuse, dokonce poslední odstavec celé práce by mohl být pěkným příkladem.

Formální stránka textu je bezproblémová a respektuje zavedené standardy. Písemný projev je srozumitelný. Grafické doplňky textu jsou zde, trochu na škodu, chybějící, avšak text je adekvátně upraven, citační norma veskrz dodržována (jen se někdy objevují iniciály autorů u odkazů v textu), rozsah práce je udržen pod kontrolou.

Slabiny práce

Pokud bychom se přesunuli k problematičtější dimenzi pojmu rutina, bakalářská práce v základu nepřináší příliš nečekané výsledky, které jen exemplifikují závěry plošných studií. To není nic, za co by se bylo třeba až tak stydět. Větším zaměřením na všeprostupující otázku „jak?“ by však celý text mohl posílit svou hloubku a zajímavost, tedy přesáhnout pouhé zaměření na obsahovou analýzu vyjádření informantek dovedenou na úroveň souboru témat bez určení jejich hierarchie a vztahu. K tomu by také značně napomohla konkretizace rozplývající se pointy studie, kdy není jasné, co je koncept transformace a co konkrétněji na prožívání středního věku autorku i odborný diskurs zajímá. K tomu bych přidal třetí bod ve výhradě ohledně množství dat, kdy by v případě menšího datového obnosu měly být zapojeny triangulační metody či i v kombinaci provedena opravdu detailní analýza. Vysvětlím v chronologickém pořadí.

Součástí IPA je detailní poznámkování (de facto kódování) dat každého případu, čehož součástí je i utváření souboru vlastností fenoménů, které jsou sice v počátku sobě postaveny naroveň, ale následně uspořádávány do různých kategorií, podkategorií, protikladů apod. Zde se proces zastavil u vyjádření informantů kódovaných deskriptivně a konkrétně, autorka v analytické části spíše shrnuje odstavce dat. U analýzy společných témat se měla odhodlat do IPou doporučených operací abstrakce, zařazení, polarizace, numerace atd. To by třeba zodpovědělo, v jakém vztahu je váha k zdravotním problémům, když jde o oddělená témata? Mohlo by být také jasnější, že váha má subkategorie výzvy vůči: a) vlastní atraktivitě; b) standardu pohybového výkonu (z minulosti) atd. Přestože u tří dam nacházíme podobné obsahy zkušenosti, jsou stejné i formy jejich zažívání a jak je pojmenovat? Systematičtější a jasnější propracování pojmosloví by práci velmi pozvedlo.

V návaznosti by se studentka k něčemu takovému snadněji dopracovala, kdyby se více zorientovala ve zkoumaném tématu, což není proti myšlence uzávorkování/epoché ve fenomenologii. Pak by mohla bravurně využít řady nastudovaných teorií k zpracování výčtu charakteristik popisujících značně vágní pojem střední dospělosti a určité transformace zkušenosti v tomto stadiu. Jednalo by se o kontrolovanější formu uzávorkování – možná i samotný střední věk je jen pojem z učebnic psychologie? Mohla by tak i lépe utřídit, které prvky se objevují kdy, a jestli jí jde více o začátek, prostředek, konec či celkovou reflexi vývoje (k poslednímu IPA moc dobrá není). Pak by také více dávalo smysl, že její respondenti jsou spíše na konci období či někdy už v jiném stadiu, ale osobně se možná řadí jinam. Právě motiv reflexe informantek ohledně různých literaturou stanovených milníků je tím hlavním, co je zajímavé, a zapadlo zde neprávem do pozadí.

Poslední výrazné úskalí spatřuji v pouhých třech rozhovorech se zástupci velmi dostupné populace. Pro případové studie by bylo vhodné ohraničit si vzorek trochu dopředu, aby se lišil. Pro účely fenomenologie je zase potřeba agregovat perspektivy většího počtu účastníků. Každopádně bývá zvykem na této katedře zpracovat spíše 5-8 rozhovorů a metodologický úzus směřuje hlavně k dostatečně „hutným“ datům. Určitě bylo možné sbírat data dále či detailněji prohloubit idiografické porozumění životu třech zvolených účastnic.

Poznámka okrajem. V případě anonymizace informantů je potřeba dát si pozor na důslednost, aby v textu nezůstala jména nekonzistentní (s. 35 informantka Jana je někde nazývána Mirkou).

Kontrola plagiátorství

Kontrola nedala podnět, že by práce mohla být plagiátem.

Dotaz k obhajobě

1. Mohla by studentka podkrýt koncept „transformace“ zkušenosti, aby bylo jasnější její centrální téma práce a volba žen ve věku okolo 50 let (asi spíše konec tohoto stadia než začátek)?
2. Na tuto obecnější otázku by se dalo navázat diskusním dotazem, jestli informantky nějak zmiňovaly svou vlastní představu o konci současného období (střední dospělosti)?

Závěr

Bakalářská práce bez zásadních problémů splňuje požadavky na tento druh textů. Jedná se o formálně zdatně vypracovaný výzkum, který táhne k průměru nedovršená analýza dat a vytrácení konkrétního výzkumného záměru. **Práci doporučuji k obhajobě.**

V Praze dne 11. 5. 2022

Mgr. Ondřej Hrabec, Ph.D.